

LA GOLA DEL MONSTRE: EL PLA COLÒMBIA

Hernando Calvo Ospina

Capítol XIV del llibre “Colombia, laboratorio de embrujos”, 2008.

DIALOGAR PREPARANT LA GUERRA

El 7 de gener de 1999 es van iniciar oficialment els diàlegs entre el govern d'Andrés Pastrana Arango i les FARC. El mandatari, fill de l'ex president Misael, havia acceptat el requeriment de la organització insurgent de desmilitaritzar 42.000 km² al sud del país.

Es buscava establir una Zona de Distensió on es pogués discutir una agenda comú que propiciés el camí cap a transformacions polítiques, socials i econòmiques en benefici de les majories colombianes i el desenvolupament integral de la nació.

Durant el temps en que es desenvoluparen els diàlegs, la Zona es va convertir en un escenari d'encontre i discussió de tot tipus de temàtiques. Era regular la presència de sindicalistes, polítics i empresaris nacionals i estrangers, funcionaris, diplomàtics, caps de la banca mundial.

Però molt aviat, de forma persistent i suspicax, el govern i les Forces Armades van començar a conjecturar que la Zona era utilitzada per amagar segrestats, traficar amb drogues i armes, amenaçant amb trencar els diàlegs, però mai van presentar proves de fe sobre les seves acusacions.

El que sí que va ser una realitat és que el govern mai va deixar de desenvolupar l'estratègia iniciada pels seus antecessors, la qual pretenia perfeccionar la maquinària militar, involucrar a la població civil en el conflicte, i subordinar totes les estructures de l'Estat a la política de guerra, a la qual es va denominar Política Integral de Seguretat.

Ni la oligarquia colombiana ni Washington anaven a acceptar unes mínimes transformacions que els obligués a compartir alguns dels seus excessius privilegis, tot i que en les negociacions el govern es va comprometre a discutir la forma en que s'anava a desenvolupar “una profunda reforma econòmica i social”. Al contrari, el que en va resultar va ser la continuïtat del projecte neoliberal devastador. Per tant mai se li va poder contestar la pregunta clau al comandant màxim de les FARC, Manuel Marulanda Vélez, de què era allò negociable, perquè a cada proposta li responien que això no era possible¹. Fins on es va conèixer, els insurgents mai van exigir canvis radicals en les estructures de l'Estat, molt menys van mencionar la seva intenció d'instaurar un sistema comunista.

Ràpidament es va demostrar que l'estratègia de “pau” de l'Estat seguia sent la guerra. El discurs del president Pastrana Arango durant la instal·lació de les sessions del Congrés de la República, el 20 de juliol de 2001, va ser una prova taxant d'això. El mandatari va expressar:

¹ Ponència al Fòrum Alternatiu de Madrid a la Cimera de Mandataris d'Amèrica Llatina i la Unió Europea. Carlos Lozano Guillén, periodista i integrant de la Comissió de Notables pel procés de pau amb les FARC (maig de 2002).

“Les Forces Armades que deixarem a Colòmbia són les Forces Armades més grans, enfortides, modernes i professionals e tota la seva història. Per això, hem incrementat el número de soldats professionals en un 150 per cent, passant de 22.000 al 1998 a 55.000 avui. A més, també estem incrementant el contingent de soldats regulars, els quals han passat de 57.000 al 1998 a 73.000 aquest any i arribaran a 103.000 a l'any 2004 [...] per l'any 2004 tindrem un peu de força total de prop de 160.000 homes. El doble del que teníem al 1998! [...] i la Central d'Intel·ligència Conjunta són avui la garantia d'efectivitat de la nostra Força Pública i compten amb els més avançats sistemes de comunicació, intel·ligència i capacitat per respondre atacs”.

Potser *l'establishment* colombià i Washington van acceptar que el govern avancés aquestes negociacions creient que a partir de diverses pressions, nacionals i estrangeres, les FARC per fi depositarien les armes per algunes preventes i un mar de promeses.

La dependència total als designis de Washington la poden comprovar aquestes línies extretes de la revista colombiana *Semana*, del 22 de gener de 2001, i entendre així qui va decidir les coses en aquestes negociacions i la seva ruptura: “En els temes de la pau també existeixen senyals que suggereixen des d'ara que l'administració Bush li atorgarà menys graus de llibertat a Pastrana en quant a la conducció de la negociació i, sobretot, en la definició del que són una zona aclarida, una treva i un acord de pau acceptables [...]”.

EL GOVERN DIALOGA, ELS SEUS PARAMILITARS ACTUEN

Repetint-se el procediment utilitzat durant l'administració del president Belisario Betancur Cuartas, des de quan el govern de Pastrana Arango va dir estar compromès en la cerca de la “pau”, la guerra bruta paraestatal es va agreujar, tot i haver-se compromès a lluitar contra el paramilitarisme.

Bé havia dit el cap narcoparamilitar Carlos Castaño Gil poc després de la possessió del president Pastrana Aranga: “Anem a treballar pel patró”². L'expansió paramilitar fou sorprenent. Fins a l'octubre de 2001, els paramilitars de les Forces Armades “es van apoderar d'uns 47 municipis i dues províncies en 13 departaments. És probablement l'expansió més intensa de les Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC) des de la seva creació. Més greu encara, del domini d'àrees rurals, els paramilitars van passar aquest any a exercir influència a ciutats intermitges [...]”³.

Al llegir els grans mitjans de premsa es constata que més pànic els produïa l'efecte de les pluges hivernals, que l'ocupació militar de les ciutats per les bandes més criminals i bàrbares que ha conegut Colòmbia en tota la seva història de violència. Clar, és cert que si elles defensen *l'status quo*, no ha d'existir cap motiu de preocupació pels qui estan d'acord en que aquest continuï: “El centre del poder polític, Bogotà, sembla ser un altre gran objectiu de l'arremesa paramilitar [...] La primera població propera a Bogotà on les AUC van aconseguir presència permanent és Fusagasuga, a una hora de Bogotà [...]”⁴.

Els paramilitars assassinaven, avançaven i s'apoderaven de territoris en una demostració

² Mencionat a *Semana*, Bogotà, 6 de novembre de 2000.

³ *El Tiempo*, Bogotà, 27 d'octubre de 2001.

⁴ *Semana*, Bogotà, 18 de juny de 2001.

de coordinació i estratègia precises:

“A començaments de l'any [2001] van amenaçar a funcionaris públics de Fusagasugá amb anuncis que van transmetre per estacions de ràdio [...] El grup, uns 20 homes del bloc Centauros del Casanare, al comandament del “Comandante HK”, segueix a al població i la seva presència ha coincidit amb l'augment de morts violentes [...]. Aquest és el mateix territori que va ser declarat per l'Exèrcit com a Centre d'Operacions Militars [...]”.

Inclús l'informe anual del Ministeri de Defensa de l'any 2000 va establir que els seus paramilitars “superen totes les xifres inimaginables de massacres [...], el número de persones massacrades es va multiplicar per cinc entre 1998 i 2000, 111 en el primer i 577 en l'últim”. Si al 1999 es van registrar 168 massacres, al 2000 van arribar a 263. Mentre que la quantitat d'assassinats per motivació política va passar de 929 a 1.226.

Les estadístiques de la Vicepresidència de la República registraven, durant el mateix període, i només als departaments d'Antioquia, Córdoba, Sucre, Magdalena, César i La Guajira, un augment de les massacres en un 664 per cent! Aquests departaments estan ubicats a l'extrem oposat de la Zona de Distensió.

Davant l'assassinat del dirigent petroler de la Unió Sindical Obrera (USO) Aury Sará Marrugo, el 5 de desembre de 2001, l'aleshores president Pastrana Arango va expressar que les accions dels sicaris i paramilitars eren “covardes” i “sàdiques”, precisant: “les autodefenses han demostrat un cop més davant el país i davant el món la seva condició de terroristes i el seu total menyspreu per la llibertat i la vida [...]”⁵.

Però res es feia en concret contra el monstre que se seguia alletant, desenvolupant i guiant després de vint anys de ser parit.

Una de les “respostes” del govern davant els actes d'aquests criminals paraestats es pot catalogar com a burlesca, grollera i inhumana. Degut a la quantitat de civils assassinats a la principal ciutat petrolera del país, Barrancabermeja, el ministre de l'Interior “va donar” cent taüts, precisant que “són per la gent pobre que no tingui amb què comprar el caixó”⁶.

S'ACABA EL DIÀLEG, ARRIBA THANATOS

Sense amagar-se'n i amb prepotència, la política militarista d'Estats Units es va irrigar pel món des de l'arribada de George Walker Bush a la presidència. Aquesta es va excedir i amb escreix després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, ara sota el pretext de “guerra al terrorisme”.

Les forces insurgents colombianes, els dirigents de les quals estaven sent rebuts oficialment per molts governs del món, inclosos emissaris del Departament d'Estat, buscant el recolzament a una sortida negociada al conflicte, aviat es van convertir en “terroristes” i “narcoterroristes”.

Tot i tals apel·latius, i tal com ho sosté l'informe de Missió de la Comissió Internacional de Juristes, “això no significa que les FARC ni l'ELN, hagin sofert una metamorfosis de sobte

⁵ *Semana, Bogotá, 10 de desembre de 2001.*

⁶ *Semana, Bogotá, 18 de juny de 2001.*

per convertir-se en 'terroristes' [...] Les seves fites segueixen sent polítiques: el derrocament del Govern; o almenys la seva modificació permanent, així com la reducció significativa de la influència dels Estats Units al país [...]”⁷.

A partir d'aquest 11 de setembre era previsible que en qualsevol moment el govern colombià trenqués negociacions amb les FARC. I això va arribar el 20 de febrer de 2002. Tot estava minuciosament preparat, doncs poques hores després de l'anunci presidencial les Forces Armades van iniciar massius bombardeigs sobre la Zona de Distensió. Començava la Operació Tánatos, i en la mitologia grega *Thanatos* és el déu de la mort. La ruptura unilateral va ser una decisió compartida amb el govern estadunidenc, on es va ignorar als 28 països i a l'enviat especial del secretari de la ONU que recolzaven aquesta negociació.

Un coneixedor dels conflictes insurgents llatinoamericans va fer aquest resum dels primers moments de Tánatos:

“Les condicions en que es va desenvolupar la ruptura s'inscriuen en la llarga tradició de compromisos no respectats i traïts de l'Estat colombià. Segons els acords firmats pel govern i les FARC, des del moment en que declarassin trencades les negociacions es donarien 48 hores perquè la guerrilla evacués la Zona de Distensió. Només tres hores després de que el govern anunciés la ruptura, les Forces Armades van entrar a la zona, recolzades per unes 200 missions aèries d'avions i helicòpters que bombardejaren uns 87 llocs importants. D'acord amb la informació recollida pels militars colombians i estadunidencs, s'estimava que les millors forces de les FARC estaven concentrades a la regió. S'esperava donar un cop estratègic a aquesta guerrilla eliminant part d'aquesta força, i matant a Manuel Marulanda Vélez, cap màxim i històric; a Jorge Briceño, líder militar; i a Raúl Reyes, principal negociador [...]”⁸.

Però ni un comandament mitjà va ser capturat o mort. Un nou revés militar que se sumava als milers que porten les Forces Armades colombianes i estadunidencs en aquest llarg conflicte insurgent. Deia un defensor de drets humans: “La 'represa' de la zona del Caguán no va requerir cap esforç, doncs, com estava previst, les FARC allí no anaven a oposar resistència. Les operacions aèries, a més d'eufòriques, han afectat substancialment bens civils, i la confrontació militar per terra no ha reportat més de 20 a 25 “baixes” de l'enemic”⁹.

El que amb prou feines es va mencionar als grans mitjans de premsa, i sense cap conseqüència política pel govern, va ser la participació directa de membres de les Forces Especials estadunidencs a Tánatos. També van ser mínimes les reaccions adverses davant les declaracions de caps paramilitars reconeixent que estarien amb l'exèrcit en la persecució a la direcció de les FARC. Aquests “paras” havien estat entrenats a les bases militars estratègiques de Tres Esquinas i Larandia, comandades pràcticament per estadunidencs del Comando Sud¹⁰.

Acompanyant als bombarders van arribar els pronunciaments dels secretaris d'Estat i la

⁷ “Colombia, Socavando le estado de derecho y consolidando la impunidad”, Comisión Internacional de Juristas, Ginebra, Informe de Misión, 2005.

⁸ Maurice Lemoine, “Dangereuse escalade”, Le Monde Diplomatique, París (abril de 2003).

⁹ Diego Pérez Guzmán, “Informe del Project Counselling Service”, Bogotá, 12 de març de 2002.

¹⁰ Hernando Calvo Ospina, “Guerra privada en Colombia”, Le Monde Diplomatique, París (novembre 2004).

Defensa, Collin Powell i Donald Rumsfeld, sobre la necessitat d'aportar una ajuda militar d'urgència per desallotjar als “narcoterroristes”. El president Pastrana Arango va viatjar a Washington per insistir-li al seu homòleg sobre això. Aleshores la Càmera de Representants estatounidenca va aprovar una resolució que plantejava ajudar “al govern de Colòmbia a defensar la seva democràcia d'organitzacions considerades terroristes per EUA i de l'amenaça dels narcòtics il·lícits”¹¹.

Però al moment de la ruptura de negociacions Washington ja estava compromès en un projecte estratègic denominat Pla Colòmbia.

WASHINGTON IMPOSA EL PLA COLÒMBIA

Quan tota l'atenció estava centrada en l'inici de les negociacions amb les FARC, el president Pastrana Arango va expressar que “la guerrilla podrà participar en la preparació, conformació i execució dels projectes del Pla Colòmbia”. Havien passat amb prou feines quatre mesos de la seva possessió, i les colombians escoltaven per primera vegada les dues paraules que es tornarien constants: Pla Colòmbia.

Efectivament, alts funcionaris governamentals van exposar a la direcció de les FARC que el pla era un projecte integral de desenvolupament que aportaria decididament a superar el conflicte intern, i per tant hauria d'incorporar-se a l'agenda de negociacions¹². Entre altres, i segons la versió governamental emprada fins aquest moment, el pla enfocaria la problemàtica dels cultius il·lícits a partir de la inversió a les zones afectades, i la reactivació de l'economia nacional. Quelcom que les forces insurgents sempre havien proposat.

Dins de la intensa campanya diplomàtica desplegada, el president Pastrana Arango va explicar així el Pla Colòmbia al Parlament Europeu a l'octubre de 1999:

“És una estratègia integral i unificada orientada a enfortir els temes fonamentals del país com la recerca de la pau, la reactivació de la nostra economia i la generació de llocs de treball, la protecció dels drets humans, l'enfortiment de la justícia i l'augment de la participació social. Requerim de la seva participació en tots aquests fronts, però principalment necessitem que vostès, que les seves nacions, que Europa tota, inverteixi en la pau, per la pau [...]”.

Però el govern parlava d'un pla del qual ningú en coneixia ni un text amb el seu contingut. Fins que aquest es va filtrar a la premsa al desembre de 1999. Aquí es va saber que, novament, el discurs oficial poc o gens tenia a veure amb la realitat, que arribava una altra traïció: el Pla Colòmbia era un projecte concebut i redactat a Washington, amb uns objectius ben diferents. I que l'únic paper del govern colombià era imposar-lo.

“El Pla Colòmbia va ser una decisió del govern d'Estats Units, elevada a política d'Estat mitjançant l'aprovació del Congrés nord-americà. El text original del Pla Colòmbia va ser en anglès [...] Perquè els congressistes poguessin saber el seu contingut i així discutir-lo, va haver de ser traduït [...]”¹³.

¹¹*El Tiempo, Bogotá, 7 de març de 2002.*

¹²*El Espectador, Bogotá, 6 de gener de 1999.*

¹³“Ponència al Fòrum Alternatiu de Madrid”, op. cit.

Per tenir la seguretat de que el projecte fos aprovat pel Congrés estadunidenc, els caps més importants del govern d'aquest país es van mobilitzar, començant pel president William Clinton, la secretària d'Estat, Madeleine Albright, i el "tsar" antidrogues, general Barry McCaffrey, ex cap del Comando Sud.

Paral·lelament, el ministre de Defensa i els comandants de policia i de les Forces Militars colombianes havien estat encarregats de parlar sobre el pla en diferents dependències d'Estats Units. Sembla que a ningú li va estranyar que un projecte que pretenia buscar el desenvolupament i la pau fos defensat per militars.

Més sorprenent és que entre els qui el discutiren i defensaren davant el subcomitè de la Càmera del Congrés d'Estats Units no hi hagués estat cap representant del govern colombià. El 15 de febrer de 2000 van comparèixer: el cap del Comando Sud, general Charles Wilhelm; dos ex embaixadors d'EUA a Colòmbia; dos alts funcionaris del Departament d'Estat; el general Barry McCaffrey; i el vicepresident de la Occidental Petroleum, Lawrence Meriage.

Des d'aquest moment s'haguessin pogut saber les veritables intencions del Pla Colòmbia, amb tan sols llegir aquesta part de la intervenció de Meriage: "El sector privat té enormes interessos estratègics i vitals en joc en aquest país i per això el paquet d'ajuda per 1.574 milions ha de ser aprovat com abans millor [...]". I això va succeir al mes de juliol.

És important conèixer que Colòmbia és el setè país exportador de petroli cap a Estats Units, i el tercer a Amèrica Llatina, després de Venezuela i Mèxic. I que les deu empreses petrolieres més importants del món, majorment estadounidenques, estan presents en el país.

Inicialment Estats Units va elaborar el Pla Colòmbia a un cost de 75 milions de dòlars, dels quals n'aportaria 1.574.000. Colòmbia havia d'aconseguir 4.000 milions prestats a la banca mundial, quantitat que se sumava als 35.000 milions de dòlars que ja tenia com a deute extern, on només la suma del pagament del servei del mateix va ser equivalent al 25 per cent del pressupost de costos de la nació al 2001. El primer rebuig al pla va provenir de la Unió Europea, on Colòmbia aspirava a aconseguir part important de la quantitat restant, degut al seu alt contingut militar.

És que només n'hi havia prou amb posar atenció a les xifres desplegades en el pla per deduir que estava concebut per la guerra. De la quantitat aprovada pel Congrés estadunidenc, el 85 per cent anava destinat a l'enfortiment de l'aparell bèl·lic, mentre que per la repressió al narcotràfic no va ser adjudicat ni un sol dòlar. Amb prou feines el 8 per cent es destinava a la substitució de cultius il·lícits.

El Departament de Planificació Nacional de Colòmbia va informar que pel setembre de 2006 s'havien gastat en el pla 10.650.000 dòlars. Colòmbia va assumir 6.950.000 dòlars, mentre que Estats Units havia invertit 3.700.000.

Al 1990, i amb la fi del conflicte insurgent a El Salvador, Colòmbia es va convertir en el primer receptor d'ajuda militar estadounidenca de l'hemisferi. Des de 1999 és el país que més ajuda militar rep d'Estats Units al món, superant a Turquia. No es té en compte a Israel, Iraq i Egipte al estar en una categoria a part, tot i que sembla que ja va superant a aquest últim. Si al 1997 va rebre 88 milions de dòlars, al 2001 la suma ja era de 224 milions, 551 milions al 2004, 598 milions de dòlars al 2005... Quantitats independents del

Pla Colòmbia.

Els militars colombians són els que més entrenament reben a Estats Units de l'hemisferi: al 2002 van ser 6.477, passant a duplicar-se al següent any: 12.947. “La majoria dels aprenents van ser finançats per programes d'assistència en antinarcòtics, els quals poden ser utilitzats legalment per recolzar missions de contrainsurgència a Colòmbia des del 2002”. El 30 d'octubre el Congrés estadunidenc havia autoritzat l'us de recursos “antinarcòtics” sota el rètol “guerra al terrorisme”¹⁴

Macabra coincidència: com més un Estat reprimeix i assassina als seus ciutadans, més ajuda militar i policial rep de Washington.

“PLA” CONTRA LA PRODUCCIÓ DE COCAÏNA?

Les FARC no han negat que ells cobrin un “impost de guerra”, o “impost revolucionari”, al narcotraficant que té plantacions a les seves zones d'influència al assumir que és un capitalista més, a la vegada que li exigeix pagar i tractar correctament al camperol.¹⁵

Les FARC, l'ELN i l'EPL sostenen que no poden prohibir-li als camperols que cultivin coca, al no poder oferir-los una alternativa estable de subsistència per no posseir territoris completament “alliberats”. Però sí que li han proposat a l'Estat el desenvolupament de projectes de cultius alterns, quelcom obviat pels compromisos de l'Estat amb Washington i la banca mundial en l'aplicació de draconianes mesures econòmiques neoliberals. Polítiques que van en contra del camperol i del desenvolupament de l'agro, doncs el que s'importa d'Estats Units, en particular, és més barat degut als subsidis estatals que reben els productors. Al camperol colombià se li ha deixat una alternativa per no morir de gana: la il·legalitat.

Per una altra banda, s'amaga que l'essència del problema es troba en el consum i els beneficis que genera: mentre existeixi una demanda que produeixi tals guanys, es mantindrà la oferta. És lògic que si algun dia a Estats Units es pugui cultivar coca de qualitat, es buscarà un altre pretext per justificar la intervenció i la “guerra”, tal com va succeir amb la marihuana, de la qual Estats Units es va convertir en el principal productor mundial, seguit d'Holanda, del que ningú s'escandalitza, i menys es proposa una “guerra”.

A més, la lògica del mercat diu que si al camperol colombià, bolivià o peruà se li ofereixen alternatives, en qualsevol altre país es sembrarà coca, i se seguirà la producció de coca i la seva transformació en cocaïna. El general equatorià René Vargas Pazzos, ex cap de l'Exèrcit equatorià i membre del Grup de Monitoreig del Pla Colòmbia en aquest país, sosté que és impossible acabar amb el tràfic de drogues atacant al camperol, graó més dèbil de la cadena, degut a que és “un negoci que genera guanys del voltant de cinc-cents mil milions de dòlars per any, i de tota aquesta muntanya de diners quasi el 80 per 100 es queda en els mateixos països rics i consumidors [...]”. I el militar sosté amb coneixement de causa: “No és la droga el que busca atacar el Pla Colòmbia, perquè com a militar vaig servir quaranta anys al nostre Exèrcit i no conec cap mètode per exterminar

¹⁴ Vegi's “The Center for international Policy's”. www.ciponline.org. Informació oficial al respecte, <http://state.gov/t/pm/rls/rpt/fmtrpt>.

¹⁵ Entrevista de l'autor al comandant de les FARC Raúl Reyes.

el tràfic de drogues [...]”.¹⁶

La propaganda oficial va explicar que el Pla Colòmbia serviria per erradicar el 50 per cent dels cultius de coca, i així es tallaria la presumpta font de finançament de la guerrilla. Però la CIA, també involucrada en aquesta “guerra a les drogues”, va revelar que al 2001 els cultius de coca havien crescut un 25 per cent, assolint 167.000 hectàrees. Segons aquesta font, a finals del 2002 encara existien a Colòmbia 144.450 hectàrees cultivades. A finals de 2003 en quedaven 113.850 hectàrees. El que significa que en tot un any amb prou feines es van erradicar 30.000 hectàrees, tot i la descomunal inversió disposada presumiblement per tal finalitat. Pitjor encara: En l'informe de la CIA de l'any 2005 es tornen a donar xifres vergonyoses, doncs en l'any anterior existia quasi la mateixa quantitat de zones cultivades que quan es va fer l'avaluació del 2003.¹⁷

Davant els questionaments pels resultats quasi nuls, els funcionaris de Washington van explicar que el pla “tardaria temps en donar els seus fruits, ja que requeria d'un complicat engalzat”, segons el diari *El Tiempo* del 10 de maig de 2005.

Inexplicablement, aquestes xifres no tenen res a veure amb les del Departament de Planificació Nacional de Colòmbia. En un informe de setembre de 2006 es va destacar que l'erradicació de cultius il·lícits va permetre acabar amb 784.632 hectàrees de coca entre 1999 i 2005. Agregant que gràcies a la campanya d'erradicació en aquest període la superfície dels cultius de coca va disminuir en un 50,8 per cent, és a dir, que va passar de 163.290 hectàrees al 2000 a 80.350 al 2004¹⁸. Queden aquestes preguntes obligades: qui menteix i per què?

El que realment ha de preocupar és que de la colossal suma invertida en el Pla Colòmbia, 10.650 milions de dòlars al 2006, el Departament de Planificació informa que tan sols s'han dedicat 95 milions de dòlars en programes de “reactivació social”, que inclouen subsidis i plans d'assistència. L'únic resultat verdader i palpable és l'impacte negatiu de les fumigacions, tan sobre poblacions i la seva seguretat alimentària, com pel medi ambient, un greu problema ecològic que s'ha estès al territori equatorià.

Per tant, no es pot creure, per innocència o conveniència, que aquests milers de milions s'han invertit en la “guerra a les drogues”.

GUERRA PRIVATITZADA, MERCENARIS LEGALITZATS

Mentre els més alts funcionaris del govern estadunidenc realitzaven la seva part davant el Congrés del seu país perquè es donés llum verda al Pla Colòmbia, les multinacionals petrolieres, les indústries d'armes, i les Companyies Militars Privades (CMP) invertien uns 6 milions de dòlars en *lobby*. Aprovat, els contractes van permetre que es recuperés àmpliament aquesta inversió.

D'allò inicialment aportat per Estats Units al pla, als pocs mesos ja s'havien gastat 1.130

¹⁶“Plan Colombia y Base de EEUU en Manta, Componentes de la Estrategia militar”. Conferència. General René Vargas Pazzos, Quito, 9 de maig de 2001.

¹⁷*El Tiempo*, Bogotá, 10 de maig de 2005. Vegi's també “Plan Colombia's Aerial Spraying. A Failure Foretold”, Transnational Institute, Amsterdam. www.tni.org/

¹⁸*El Colombiano*, Medellín, 15 de setembre de 2006.

milions de dòlars, sense que un funcionari colombià en toqués un centau. A més, en una vergonyosa demostració de subjugació a Washington, els milions que per aquest efecte el govern de Pastrana Arango va anar aconseguint prestats amb la banca mundial també van ser canalitzats per Estats Units cap a les seves CMP.

La primera inversió que es va realitzar amb aquests diners “antinarcòtics” va ser comprar-li al Pentàgon un supersofisticat avió espia RC-7, de 30 milions de dòlars, del mateix tipus utilitzat a Bòsnia i Kosovo. Aquest en reemplaçava un que s'havia estrellat a la frontera amb Equador al juliol de 1999 mentre espiava i col·lectava informació sobre les FARC, morint els cinc militars estatunidencs. Aquesta tragèdia una mica més i destapa un escàndol al demostrar el grau d'involucrament de Washington en el conflicte.¹⁹ La nova nau li va ser prestada a la CMP Northrop perquè seguís el treball d'espionatge.

El número de militars estatunidencs autoritzats a treballar inicialment en les operacions del pla es va limitar a 400. El que es va tractar de passar dins de la major discreció va ser la contractació de 400 ex militars estatunidencs mitjançant les CMP. Aquests es sumarien als altres mercenaris que des de mitjans dels anys noranta treballaven en el territori.

El Pla Colòmbia va permetre la legalització del mercenariat, i la confecció del principal conflicte intern privatitzat del món, després [...] d'Iraq. Les poques reaccions d'indignació han caigut en el buit i la indiferència.

Al Tour de França de 2004, el tercer lloc individual i per equips el van guanyar ciclistes de la formació CSC. Segur que poquíssims aficionats al món sabien que aquestes lletres signifiquen Computer Sciences Corp.; i molt menys que aquesta és una transnacional estretament vinculada a les forces de seguretat estatunidencs. Relació reforçada des de març de 2003 quan CSC va adquirir a DynCorp, companyia militar privada inclosa entre les preferides de Washington per contractes als conflictes en que s'involucra Estats Units a l'exterior.

Des de 1993 DynCorp està present a Colòmbia. Juntament a més de trenta CMP participa en la guerra contra les forces insurgents i en la repressió al moviment social inconforme, tot i que les seves activitats són presentades com a part de la “guerra a les drogues”.

DynCorp i les demás CMP estatunidencs tenen un contracte directe amb el Departament d'Estat, el Pentàgon o l'Agència pel Desenvolupament Internacional (USAID), per tant només responen als interessos de Washington. Les relacions de les CMP són amb “algú” a l'Ambaixada estatunidencs a Bogotà. Els seus homes ingressen amb visat de turista però tenen protecció diplomàtica. Cap autoritat colombiana té dret a controlar les seves aeronaus, ni equipatges, ni càrregues, ja sigui entrant o sortint del país. Són intocables.²⁰ Les vegades que a una alta autoritat colombiana li va brotar dignitat i va intentar protestar, Washington va amenaçar amb retirar les ajudes econòmiques.

A Colòmbia existeixen CMP per tot, tot i que la més polivalent és DynCorp que ofereix fins a cuiners. Arinc, construeix sistemes per aprovisionament de gasolina en pistes

¹⁹Germán Caicedo Castro, *Con las manos en alto. Episodios de la guerra en Colombia*, Bogotà, Planeta, 2001.

²⁰“Mercenarios”, *Semana*, Bogotà, 16 de juliol de 2001.

d'aterratge. ACS Defense, brinda recolzament logístic i assessoria al personal de l'Ambaixada estatounidenca involucrat en el pla. Arribant-se al punt de contractar al Grup Rendón perquè ensenyi als oficials de la policia i de l'Exèrcit colombià com explicar el Pla Colòmbia.

Entre altres serveis, la Lockheed-Martin dona recolzament logístic a helicòpters de combat i avions que transporten tropes. Northrop Grumman va instal·lar i utilitza set poderosos radars en coordinació amb un sofisticat sistema aeri d'espionatge. Aquesta CMP també entrena forces militars i paramilitars en operacions especials.²¹ Altres empreses que treballen amb alta tecnologia per fotografiar des de l'espai, interceptar comunicacions i processar-les són: ManTech, TRW, Matcom i Alion. Aquestes informacions són transferides al Sistema de Reconeixement del Comando Sud de l'Exèrcit estatounidenc i a la CIA, que les processen i redistribueixen a les instàncies que creguin convenient. Les Forces Armades colombianes són les últimes a tenir-se en compte.

El Pentàgon, el Departament d'Estat i la USAID han deixat clar que la majoria d'aquests programes, en particular els d'assistència militar, logística i intel·ligència, no es podran transferir als colombians ràpidament perquè no compten amb les “capacitats tècniques” per realitzar-les.²²

“Són experts en combat. La majoria d'ells són pilots de guerra. Van participar a Vietnam, Golf Pèrsic, a El Salvador i Guatemala [...]. És gent molt difícil de tractar. La majoria d'ells són alts consumidors de droga. Molts s'injecten abans de volar [...]”.²³

Fins on s'ha pogut conèixer, almenys vint mercenaris han mort entre 1998 i 2004, quasi tots en “estranyes” circumstàncies immediatament silenciades. Sembla ser que Eagle Aviation Services, East Inc., empresa subcontractada per DynCorp, la qual va estar bastant involucrada en “l'Irangate” per compte de la CIA, va posar els dos primers morts al juliol de 1988. La versió oficial diu que es van estrellar mentre fumigaven plantacions de coca, però altres fonts asseguren que la guerrilla els va fer caure.

Michael Demons, un mercenari de la DynCorp, va morir abans d'arribar a l'hospital de Florencia, al sud del país, el 15 d'agost de 2000. La necròpsia va indicar que havia sofert un atac cardíac degut a una sobredosis d'heroïna amb morfina. Treballava a la base contrainsurgent de Tres Esquinas, al departament del Caquetá. “Misteriosament, quan la fiscalia central es va interessar pel cas i va voler aprofundir en el tema, els documents, com els resultats de Medicina Legal van desaparèixer del despatx judicial [...]”.²⁴

Alexander Wakefield Ross, també de la DynCorp, va morir destrossat per l'hèlice d'un avió a l'agost de 2002, segons els informes oficials. A la seva mare li han explicat que va ser assassinat perquè sabia molt sobre el tràfic de drogues que realitzaven alguns dels seus camarades.

Això del tràfic de drogues exercit per aquests mercenaris sembla que no és una fantasia.

²¹ *Cahier d'études stratégiques*, núm. 36-37, Ciprés, París (juny de 2004).

²² *El Tiempo*, Bogotá, 20 de juny de 2003.

²³ “Mercenarios”, op. cit.

²⁴ Ídem.

La revista colombiana *Semana*, quan finalment va tocar aquest tema ja denunciat pels mitjans estadunidencs, va subtitular a la portada: “Els gringos que fumiguen en el Pla Colòmbia són una banda de Rambos sense Déu ni llei que inclús s'han vist involucrats en un escàndol de tràfic d'heroïna”.²⁵

Un dels pocs casos que ha aconseguit sortir a la llum va succeir el 12 de maig de 2000, quan la policia de l'aeroport internacional de Bogotà va trobar dins d'un paquet dos ampolles que resultaren contenir 250 grams d'heroïna diluïda en oli. Mercenaris de la DynCorp havien utilitzat una empresa privada, Federal Express, per enviar la càrrega a Patrick Air Force, una base militar estadunidenc situada a la Florida. L'Ambaixada estadunidenc a Bogotà va acudir a l'ajuda dels seus homes, al·legant que els equips en que es va analitzar aquest líquid estaven defectuosos. L'oficial colombià responsable de la troballa va insistir en la seva versió fins que els seus comandaments més alts el van obligar a callar i a renunciar. Un any després la premsa estadunidenc va reprendre un informe de la Drug Enforcement Administration (DEA) on es confirmava que l'enviament era heroïna.

També deu mercenaris de la DynCorp es van veure involucrats en un tràfic d'amfetamines al 2000. Les investigacions oficials colombianes “van desaparèixer” misteriosament. Davant l'evidència dels fets, la DynCorp va traslladar als involucrats a un altre país.

Entre altres, el congressista estadunidenc Jan Schakowsky ha expressat: “Els reportatges que diuen que empleats de la DynCorp estan implicats en narcotràfic, precisament el delictes que a ells se'ls paga per evitar, només enforteix la meua convicció de que aquesta és la política errada”.²⁶

La gran preocupació a Washington és que aquests successos no transcendeixin, al posar-se en perill les operacions que el Pentàgon té amb les CMP en varis països, principalment Iraq. És per això que no s'ha mediatitzat la captura per les FARC de tres mercenaris el 13 de febrer de 2003. Aquests homes, que treballaven al sud del país per a California Microwave Systems, “realitzaven operacions d'intel·ligència”.²⁷

LA “GUERRA A LES DROGUES” INSPIRA AL PENTÀGON

L'investigador Noam Chomsky diu que en la terminologia imposada per Estats Units, la insurgència colombiana és “narcoterrorista” o “narcoguerrilla” per ser conceptes útils per justificar la contrainsurgència, que és el veritable perill pel sistema imperant.²⁸

Des de que l'ambaixador estadunidenc a Bogotà, Lewis Tambs, va utilitzar el terme “narcoguerrilla”, els successius governs del seu país no han parat de repetir-lo i utilitzar-lo d'acord a les seves necessitats de política exterior.

Donant-li us, el president George Bush va llançar la Iniciativa Andina, el 5 de setembre de 1989.

²⁵Ídem.

²⁶Ídem.

²⁷“Mercenarios SA”, *El Tiempo*, Bogotà (juny 2004).

²⁸Noam Chomsky, “The Colombian Plan”, *Zmagazine*, Woods Hole (abril de 2000).

Recordant com es va arribar a aquesta primera iniciativa i què es perseguia, es poden trobar molts fils, punts i semblances amb el Pla Colòmbia. A continuació es reprenen aportacions essencials de la investigació realitzada al 1991 per la Oficina d'Assumptes Llatinoamericans a Washington (WOLA).

La Iniciativa Andina va ser “ideada i anunciada per Estats Units de manera unilateral”, per tant “no es basa en les realitats de la regió sinó en polítiques determinades als Estats Units [...]”.

“Dues setmanes després d'anunciada la Iniciativa, el secretari de Defensa Richard Cheney, va elevar la missió antinarcòtics a 'missió prioritària per la seguretat nacional' [...]. El Pentàgon considera a la lluita antinarcòtics com la més recent modalitat de guerra de baixa intensitat, basada en les estratègies i tàctiques de la contrainsurgència [...]”.

“La guerra contra les drogues ha entrat a reemplaçar a la Guerra Freda com a punt central de l'agenda militar dels Estats Units en l'hemisferi [...]”.

“Els interessos institucionals han contribuït a revertir la oposició dels militars a la seva participació a la guerra contra les drogues [...]. Alguns membres de les forces militars van reconèixer a la premsa que l'amenaça imminent d'una reducció pressupostària i de forces per la caiguda del Mur de Berlín i els canvis radicals a Europa de l'Est, justificava la nova posició dels militars [...]. Els almiralls de l'Armada que inicialment es van oposar a l'enviament de les seves naus per perseguir als narcotraficants, accediren tan aviat com se'ls advertí que del contrari se'ls retallaria el pressupost [...]”.

“La Iniciativa significa el trencament amb les polítiques anteriors, al ampliar el paper del Departament de Defensa i de la CIA [...]” L'Agència d'Intel·ligència “s'ha tornat cada cop més activa en les activitats antinarcòtics. L'Agència ha estat àmpliament criticada per ficar-se en els esforços antinarcòtics buscant aliats per la seva lluita desesperada contra el comunisme [...] a mitjans de 1989, la CIA va anunciar que dedicaria el 25 per cent del seu esforç a Amèrica Llatina a la lluita antidrogues [...]”.

La Iniciativa “es basa més en capacitar i comprometre a les forces militars i de policia dels diferents països en guerra contra les drogues que en una participació directa de les tropes estadounidenques [...]”.

Alguns oficials també reconeixen que la guerra contra les drogues ha justificat en el Pentàgon la continuïtat de la presència militar a l'hemisferi després d'acabada la Guerra Freda [...]. Al Departament de Defensa, el sector que es troba més entusiasmat amb la guerra contra les drogues ha estat el Comando Sud, qui ha protagonitzat un paper important en l'elaboració conceptual i el desenvolupament del component militar de l'Estratègia Andina [...].

“Al 1989 i 1990, el Comando Sud i el Centre per la Guerra de Baixa Intensitat de la Força Aèria i l'Exèrcit d'Estats Units van desenvolupar de manera conjunta el que un document intern de la DEA va definir com una “estratègia integral d'entrenament en operatius antinarcòtics pels països receptors [...]”.

“El component militar de l'Estratègia Andina està històrica, doctrinària i operativament vinculat a l'estratègia estadounidenca de contrainsurgència. El Pentàgon considera a la guerra contra les drogues com la forma més nova de guerra de baixa intensitat”.

“Sota la denominada teoria de la narcoguerrilla l'estratègia militar del govern de Bush ha trobat nous enemics [...] la teoria de la narcoguerrilla permet el subministrament d'equips, entrenament i intel·ligència a les Forces Armades andines per les seves campanyes de contrainsurgència, les quals es mantenen en el primer lloc a la llista de prioritats d'aquestes forces [...].

“Però la majoria dels experts considera que la teoria de la narcoguerrilla exagera la naturalesa del vincle i ignora les diferències entre les relacions dels narcotraficants amb els diversos grups guerrillers[...].

Era lògic, aleshores, que l'estratègia no funcionaria pel que la propaganda estadounidenca la va anunciar: “En els dos anys de la Iniciativa no s'ha aconseguit el seu principal objectiu, que era disminuir el flux de cocaïna cap a Estats Units en un 15 per cent, i pel contrari la DEA va informar que la producció va augmentar en un 28 per cent [...]”.²⁹

Casualment, el fill de l'ex president Bush, l'actual president Walker Bush, va anunciar a mitjans de 2005 l'ampliació del Pla Colòmbia dins d'una estratègia denominada Iniciativa Andina que compromet als països de l'àrea. I com la primera iniciativa, va ser quelcom imposat, sense haver-se discutit amb els països concernits.

²⁹ *¿Peligro Inminente? Las FF.AA. de Estados Unidos y la guerra contra las drogas*, WOLA, Bogotá, Tercer Mundo Editores, 1993.